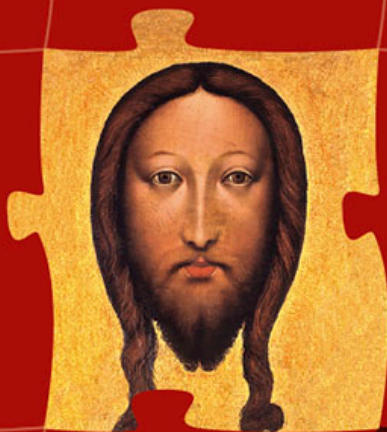

ČESKÁ KNÍŽNICE

NAKLADATELSTVÍ HOST

Jan

Hus

VÝBOR
Z DROBNÝCH
ČESKÝCH SPISŮ /
ČESKÉ LISTY

ČESKÁ KNIŽNICE

NAKLADATELSTVÍ
HOST

Jan Hus

VÝBOR
Z DROBNÝCH
ČESKÝCH SPISŮ /
ČESKÉ LISTY

PRAHA — BRNO 2018

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu
AV ČR, v. v. i., a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

Ediční přípravu svazku zajistil Nadační fond Česká knižnice za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Publikace vznikla s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné instituce 68378068 (ÚČL AV ČR, v. v. i.).

Ediční příprava a komentář Jakub Sichálek
Vědecká redakce Milada Homolková

Editor © Jakub Sichálek, 2018

Commentary © Jakub Sichálek, 2018

Cover art by Metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze

Reprography © Správa Pražského hradu (photo: Jiří Kopřiva)

© Nadační fond Česká knižnice, 2018

© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2018

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2018 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-844-4 (PDF)

DROBNÉ SPISY

^{ae} ^{dye}
 A b c d e f g h i j k l m
^{er} ^{ess} ^{ess} ^{ae} ^{ve}
 n o p q r r s s s t t v v
^{med} ^{ae} ^{ae} ^{er} ^{ess}
 w x z z ch. d d r r r s s s v v
^{in pndy dy} ^{in pndy pndy} ^{t. nebesti kuloufne}
 Abude cele celedi dano deditur
^{lupst s huc} ^{t. pay} ^{t. osep}
 et farar gen; hospodm ili vkrak
^{spch} ^{v ad dalka} ^{v wdy}
 ludi lakay mnoho nas mecty on
^{praco je mny} ^{t. itnostne} ^{ky d} ^{t. itosty}
 poloy rad radem fluzil slechetny
^{gfa} ^{fony fluzly} ^{loystone y}
 tal celestny blayaw velikost wso
^{t. dny} st ^{ve clouatne} ^w
 sic xil zany zimotem chae gen;
^{pravy st.} ^{ad choy st.}
^{in pndy mca.} ^{in pndy mca.}
 gese lgnec v potatel porchnany
 naccich'

Abeceda

A b c ^{če} č ^{đe} d ^ě ě e f g h i^a y k l ^í i m
n ^ň ň o p q r ^ř ř ^š š ^ś s ^ś ś t ^ť ě v ^{ve} v
w x z ^ž ž ch. d ^ď ě r ^ř r ^ř r^b s ^ś ś ^ť ě v
v súdny den všem svatým t. nebeské království
A b c ^č č ^d d ^ď ě
A bude celé čeledi dáno dědictvie,
e ^f f ^g g ^h h ⁱ i ^k k
ej, farář, jenž Hospodin ili^{1c} i král⁵
všech i od ďábla i od kněží i vždy
l ^m m ⁿ n ^ň ň ^o o
lidí, lákán mnoho, nás někdy on,
protože nám t. ctnostně každému t. ctnostný
dává pokoj člověku
p ^r r ^ř ř ^s s ^š š
pokoj, rád řádem slúžil, šlechetný,
jsa svými skutky božství
i člověctvie
t ^ť ě u ^v v
tak tělestný, ukázav velikost v sobě,
t. když jest umřel t. ny spasiti
x ^z z ^ž ž ^{ch} ch
xil^{2d} z a ny³ životem, chtě, jenž
proňž jsou od něhož
všecky věci sú všechny věci
jest konec i počátek poženáný na věky. 10

1 t. = točíš = *totiž, to jest* 2 ili = *neboli* 3 xil (ksil) = *vydechł (když umíral, vydával zvuk ks)* 4 ny = *nás*

a *i* je zde psáno bez tečky; tečka má v *Abecedě* funkci diakritického znaku

b není jasné, zda jde o nepodařený zápis (viz obr. na s. 6) různých stupňů palatálnosti („měkkosti“) hlásek *r* a *ř* (*r*, *ř*, *ř*, *ř*), nebo zda jde o různé písařské varianty písmen *r* a *ř* (viz Výbor 2, s. 523 a 531; Daňhelka, s. 464)

c příklad pro písmeno (hlásku) *i*, který je znám pouze z textu *Abecedy*, zřejmě slavismus (církevněslovanský výraz), nebo dialektismus

d příklad pro písmeno (hlásku) *x*, vyslovovanou *ks*

Zrcadlo hriešnika (tzv. väčší)

POČÍNAJÍ SĚ KNIEŽKY, JEŠTO SLOVŮ
ZRCADLKO HŘIEŠNÍKA

Najmilejší, poňavadž v ceste jsme¹ tohoto biedného a utiekajúcieho² sveta, dnové naši jako stien hynú! Protož potrebie jest nám pomnieti³ pilně⁴ a často srdečně⁵ rozjímati, že naše křechkost, naše nestatečnost⁶ tak často nás pudí⁷ zapomínati. Co jest to? Že všemohúcí Pán pro naše lepší, našeho žádaje užitka, 5
dává nám radu skrze svatého Mojžíše, takto řka:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili⁸!“

Ó, najmilejší, budeme-li této rady Božie poslúchati, budem se moci z zahynutíe vyvinúti⁹, neb tato rada našeho Spasitele jest nám zrcadlo k hriechov našich ohlédaní¹⁰, jest lékařství 10
k spasení, jest výstraha proti věčnému zatracení. Neb¹¹ abychom hriechy své seznali a lékařství k spasení hledali a věčného se zatracenie ostřiehali¹², die¹³ milosrdný a žádúcí¹⁴ Spasitel:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

¹ v cestě jsme = *putujeme* ² utiekajúcieho = *omíjivého* ³ pomnieti = *připomínat si* ⁴ pilně = *neustále* ⁵ srdečně = *z celého srdce* ⁶ nestatečnost = *slabost* ⁷ pudí = *žene* ⁸ by smyslili ... a na najposlednější věci patřili = *kdyby se zamysleli ... a upírali pozornost k posledním věcem (člověka)* ⁹ vyvinúti = *vyprostit* ¹⁰ ohlédaní = *zpytování* ¹¹ Neb = *neboť* ¹² se ... ostřiehali = *se ... vyhnuli* ¹³ die = *říká* ¹⁴ žádúcí = *drahý*

Ó, kterak k spasení přežitečná jest tato Božie rada, z niež nám: naučení múdrosti, napomenutie k uopatrnosti, ku pokání statečnost, a tak Božie pocházie milost. Ó, přědivná¹ dobroto našeho Stvořitele! Ó, nevýmlyvná láska našeho Vykupitele!
5 Ó, přěslavná horlivosti našeho Spasitele! My — sluhy zlostné², sluhy zmeškálé leností, sluhy nestatečné³ a neužitečné jsm⁴ pro své hřiechy; jenž smrti věčné byli jsme hodni, a snad ještě mnozí sme hodni! A aj, dobrotivý Stvořitel života, davač odpuštění zlosti⁵, on, štědrodar⁶ milosti žádostivý⁷, nás popuzuje⁸ k spasení, tak řka:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednějšíe věci patřili!“

I kto, jediné⁹ prokletý a zatracený zatracenec, tu radu velebnú slyše, nehnul by se a neradoval by se, a viece, než m^ož býti vymluveno, neveselil by se, že B^oh všemohúcí, král všech věk^ov, pán anjelský, stvořitel všech stvoření, má péči o nás biedných, nestatečných, pro hřiechy mrzutých, o nás, od ďábla poražených, řka:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednějšíe věci patřili!“

Protož pilná, veliká a statečná má v nás býti péče, abychom ho nade všechny jiné věci milovali, pilně jeho přikázanie plnili,
20 s ním se ve všem svolili¹⁰ a jeho nikdy nezapomínali. Ó, běda nám na věky bude, ač, tu jeho radu zavrhc¹¹, co on velí, neučiníme. „Biednější nade všechny jiné lidi a horší budeme,“ jako die¹² svatý Pavel, že, vieru majíce, nevěrní svému Pánu budeme. Jistě k naplnění jeho svatých přikázání prázdní,
25 ní a nestateční¹³ jsme, ač všeho, což se jeho svaté milosti nelíbí, v nenávisti nemáme. A ač srdnatě¹⁴ nemilujeme, což jeho nesmierná vůle miluje. Protož pilně, snažně a nábožně v noci i ve dne máme se jemu modlití, aby nám ráčil dáti pomoc svú, abychom naplnili tu radu, jenž die¹⁵:

30 „Ó, by smysleli a rozuměli a na najposlednějšíe věci patřili!“

1 přědivná = *zázračná* 2 sluhy zlostné = *špatní služebníci* 3 sluhy nestatečné = *služebníci nedostateční, nedokonalí (hříšní)* 4 jsm = *jme* 5 zlosti = *všeho zla* 6 štědrodar = *štědrý dar* 7 žádostivý = *žádaný* 8 popuzuje = *pobízí* 9 jediné = *leda* 10 se ... svolili = *sjednotili, uvedli v soulad* 11 zavrhc = *zavrhneme a...* 12 die = *říká* 13 nestateční = *nezpůsobilí* 14 srdnatě = *od srdce* 15 die = *říká (zní)*

Ó, najmilejší, prosím, rozumějte, co slyšíte, neb rozumné spatření té rady Božie jest pýchy zkažení, závisti uhašení, smilstva vypuzenie, chlúby a marnosti vyprázdnění a tak od hřiechův uzdravenie. Jest ta Božie rada ustavenie¹ poslušnosti, rozmnožení ctnosti, potvrzenie svatosti a způsobenie k věčné radosti. Protož die žádúcí a svrchovaný Pán a rádcě: 5

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

Běda, běda, kterak nemnohých lidí jest ta ctnost! Neb nemnozí jsú, by tu svatú našeho Spasitele radu vážili. Nemnozí jsú, by před oči mysli své tu radu položili. Neb nemnozí jsú, jimž 10 by před jich vnitřníma očima bylo poznání své křěchkosti, porušedlnost tělestnosti, hřiechův žalostivé vzpomínanie, smrti ustavičné čakanie a věčného zatracenie spatření.

Aj, najmilejší, kterak užitečné hřiešným jest zrcadlo, ta rada Božie! Věrně², který by hřiešník právě se v tom zrcadle ohlédal³, 15 byl by silnější než Samson, ostražitější než David, múdřejší než Šalomon. Ti třie v tom zrcadle ohlédávati se zmeškali⁴, často se v ně nenahlédali. Protož, chlipností těla⁵ svého jsúc oslepeni, byli sú poraženi. Ó, poňavadž ti a tací mužie v tak hrozný hřiech sú upadli, v nichž byla síla, múdrot a duch Boží, kterak veliké pilnosti, opatrnosti a snažnosti jest nám potřěbie, jenž sme v duchu mdlí, hlúpi a nestateční⁶?! Protož o těch mužiech nám Písmo jest položeno: Aby ti třie byli na příklad, ne ku pádu, ale k výstraze! Aby nižádný⁷ z nás nedoufal⁸ své síle, své múdrosti a své svatosti! Ale abychom vždy byli báznivi, vždy své hřiechy 25 vzpomínali a vždy svého spasenie byli pilni. Také abychom své křěchkosti, smrtdlnosti a nestatečnosti⁹ nezapomínali. Protož všichni, jenž zde jsúc biedným světem obklíčení, těch věcí nepamatují, ani smyslé, ani rozumějí, ani na najposlednější věci patřie, a tak k hřiechóm se a k zatracení přibližují. Protož aby 30 náš rozum a naše mysl k pilnosti vždy bděla, Božie nás popúzie rada, když die¹⁰:

1 ustavenie = upevnění 2 Věrně = vskutku, věru 3 se ... ohlédal = se ... zhlížel
4 se zmeškali = zameškali, opomněli 5 chlipností těla = tělesnou touhou 6 nestateční = nedostateční 7 nižádný = žádný 8 nedoufal (čemu) = nespolehal se (na co) 9 nestatečnosti = slabosti, nedokonalosti 10 die = říká

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednějšie věci patřili!“

Ó, najmilejší, tři věci v té radě Pán Bóh nám položil: umění¹, rozumnost a spatření², neb chce Pán Buoh, abychom věděli, rozuměli a opatřili. Abychom věděli a znali život nynější, tekucí, nejistý, krátký, mnohými psotami³ poražený⁴, v mar-
5 nost položený⁵, hříechy poškrvněný a k smrti přiblížený, nébrž i v smrti položený. A proč to máme věděti? Proto abychom to vážili; a spatřiec, že tak svět tento jest nestatečen⁶, kluzek a bieden, a tak naň netbali a k věčnému přiebytku vždy chvátali. Chce
10 Pán Bóh, aby každý z nás sám svú biedu znamenal, pomně⁷, že náh⁸ s pláčem a s bolestí z břicha se vyvalil a náh s kvílením a s bolestí v zemi se vrátí. Chce Bóh, aby každý znamenal, že neurodil se v svět na hody, ale k pracování — jako pták k létání se jest narodil —, ne, aby zde ostal na věky, ale aby se v zemi
15 vrátil, řka: „Pomni⁹, člověče, že prach jsi a v prach se vrátíš.“

Protož má každý z nás znamenati¹⁰, že východ náš v svět jest plačtivý, přiebytek¹¹ náš v světě jest nestatečný¹² a východ z světa hříešným velmě¹³ biedný a hrozný. A tak má každý znamenati, že jest v údolé biedném, jako z vlasti své vypověděný,
20 nemocný, v ctnostech chudý a smrti, jjež vždy čeká, poddaný. Ó, by to každý věděl a v svém srdci jako v knihách napsal. Zčastný¹⁴ by byl, jistě byl by živ Bohu vděčně, od hříechu zachoval by se¹⁵ čistě a měl by se k smrti vždy hotově¹⁶. Bděl by, jako velí Spasitel, čakaje, skóro-li se Pán vrátí a dá odplatu věčné radosti;
25 Pán, řku, ten, jenž die:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednějšie věci patřili!“

Ó, kterak svatá duše jest, kteráž bdí, aby příchodu choti svého nezaspala, kteráž rozumie a patří¹⁷, aby se v utěšení¹⁸ tělestném nevzdriemala¹⁹. Protož, najmilejší, my všichni spolu

¹ umění = vědění, znalost ² spatření = poznání, pochopení ³ psotami = útrapami ⁴ poražený = postižený ⁵ položený (v co) = vězíci (v čem) ⁶ nestatečen = špatný ⁷ pomně = nezapomínaje ⁸ náh = nahý ⁹ Pomni = pamatuj ¹⁰ znamenati = vědět ¹¹ přiebytek = přebývání, život ¹² nestatečný = ubohý ¹³ velmě = velmi ¹⁴ Zčastný = šťastný ¹⁵ zachoval by se = ochránil by se ¹⁶ měl by se ... hotově = byl by připraven ¹⁷ patří = stará se ¹⁸ v utěšení = v potěšení ¹⁹ se ... nevzdriemala = neusnula

smyslme¹ a rozumějme a v tom zrcadle se pilně spatřme, jež nám před oči Bóh klade, řka:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

Již sme slyšeli, co smysliti, co máme rozuměti, již prosme Boha, ať nám ukáže, co máme spatřiti, a řci² každý z nás s prorokem: „Oznam mi, Pane, konec mój a počet dnów kaký jest, ať viem, co mi se nedostává.“ Ó, užitečná modlitbo, ó, zčastné v ducha povzdviženie³. Ó, potřebné požádanie! Nežádá prorok, aby budúcie věci zvěděl, kteréž jest Bóh v své moci položil⁴. Nežádá, aby uměl rozličné vtipnosti⁵. Ale věda prorok, že jest host a pútník v cizí zemi, člověk nemocný⁶ a na malý čas zde živý, volaje, die⁷: „Oznam mi, pane, konec mój!“ Patřil ten na poslední věc, smyslil a rozuměl, uposlúchal⁸ Božie rady, jenž die:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

By smyslili⁹, kterak hřiechové jsú hořcí. Neb die Jeremiáš: „Viz, kterak hořké a zlé jest, žes Boha opustil svého!“ Zlé: to-věz¹⁰ že hřiech v sobě; a hořké: v mukách za hřiech. Ó, by rozuměli tohoto světa marnosti! Jakož die Ekleziastes, to jest Šalomún: „Marnost nad marnostmi a všechny věci marnost.“ Ó, by na najposlednější věci patřili, to jest: věčnost oslavenie dobrých a věčnost zatracenie zlých, aby se jako Jozef budúcieho hladu vystřiehli¹¹. Neb die múdrý každému z nás: „Ve všech skutciech svých pamatuj na najposlednější věci své, a na věky — to jest nikdy — nebudeš hřešiti.“

Jistě, najmilejší, by každý z nás znamenal¹² krátkost zdejšího svého života a co se mu nedostává pokánie pravého za hřiechy a kterak neplní Božieho přikázanie, smyslil by¹³ a rozuměl by a — smrt před oči své položě, bez pochybenie nečakaje — nechal by pýchy, pečlivosti světské¹⁴, chlipnosti i rozkoši

¹ smyslme = *myslí pochopme* ² řci = *řekni* ³ zčastné v ducha povzdviženie = *šťastné duchovní povznesení* ⁴ v své moci položil = *svěřil do své moci* ⁵ vtipnosti = *důvtipnosti* ⁶ nemocný = *slabý* ⁷ die = *říká* ⁸ uposlúchal = *uposlechl* ⁹ By smyslili = *byste uvázili* ¹⁰ to-věz = *totiž* ¹¹ se ... vystřiehli = *se vyvarovali* ¹² by ... znamenal = *kdyby ... poznal* ¹³ smyslil by = *uvázil by* ¹⁴ pečlivosti světské = *(zbytečné) starosti o světské věci*

těleštné. A bděl by, hříecha by se varoval, a tak smysle a rozuměje, jakož Bóh radí, k budúcím by se věcem pripravoval. Neb múdry netoliko hledí ku počátku které věci, ale na konec. A myslí prvé¹ o trpení, než přijde trpenie, aby uměl zniknutí² utrpenie. Ale snad die někto: Hotov sem přivoliti, abych smyslíl a rozuměl a na najposlednější věci patřil vedlé³ Božie rady. Ale ukaž mi, které sú to najposlednější věci. Věz, že poslednějších věcí nenie než radost věčná a psota věčná. Ukazuje to Spasitel, řka, že pójdu dobří v život věčný — to jest živi budú u věčné radosti —, a zlí pójdu v muky věčné. Tyť věci také miení múdry Sirach, když die: „Ve všech svých skutciech pamatuj na najposlednější věci, a na věky nebudeš hřešiti.“

Žádáš-li živ býti věčně, buď dobře živ zde, a neumřeš na věky. Bojíš-li se věčného zatracenie, temnosti hojně a radosti odlúčení, neluč se⁴ nyní od ctnosti. Pomni, co poslednieho tě potká v tomto životě. Najposlednější věc, tobě živému, jest ducha od těla rozdělenie, při němž budú čertie střěpěti⁵, aby duch vzeli, přietelé⁶ aby tebe skóro⁷, mrtvého, odbyli⁸, a knězie, aby tvé mrchy⁹ jako havranie požili. Co s sebu poneseš? Snad lucek¹⁰ vezme duši, přietel aneb nepřietel zbožie¹¹, a červie prolezúť plachtici¹², v které tě položie, s myšmi a z žabami o tělo se rozdělě. Protož, milý, smysl a rozuměj, komu paseš¹³ tělo, komu zbožie chováš a co na se každú hodinu čakáš¹⁴. Jistě lépe smilného těla nezkrátíš, než kdy tyto věci v pamět svú položíš. Neb ty věci jsú poslednie. O nichž die¹⁵ Bóh, aby na najposlednější věci patřili, když die:

„Ó by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

Ó, by božské věci smyslili a světa tohoto věci srozuměli! A co radosti v nebesiech a biedy v pekle lidé spatřili! Jistě Boha by poslúchali, radosti věčné srdečně¹⁶ by žádali, světa by netbali a pekla by se strachovali. Neb v tu přehroznú poslední hodinu

1 prvé = dřive 2 zniknutí = uniknout 3 vedlé = podle 4 neluč se = neodvrhuj se 5 střěpěti = dbát, starat se 6 přietelé = příbuzní 7 skóro = rychle 8 odbyli = zbavili se 9 mrchy = mrtvoly 10 lucek = Lucifer, ďábel 11 zbožie = majetek 12 plachtici = plachtu, rubáš 13 paseš = krmíš 14 co na se ... čakáš = co očekáváš, na co se chystáš 15 die = říká 16 srdečně = z celého srdce

kto z přátel, kto z tovarišův¹, kto z slůh, kto z pánův, kto z kněží neb z papežův přida, bude moc mieti pomoci? Tu ani kletba, ani kopie, meč neb sudlicě, ani kropáč² neb sviece ďábla odrazí; nebude, kto by utěšil ze všech najmilejších přátel, k nimž bude člověk hleděti, nebude-li od Pána Boha svobody jmieti.

Protož važme, najmilejší, kterou bázní máme se Boha báti, kterým milováním máme ho milovati, kterou ctí máme ho ctíti, Pána Jezukrista, jenž ráčil nás od těch hrozných věcí vykúpiti a jenž nám sám v tu dobu pomoci můž, když ráčí. Protož, najmilejší, vzpomínajme často na ten den poslední a myslme, kam čie duše z nás pójde, když z těla vystúpí. Neb to myšlenie a pamatovanie skrúšenie přivodí, náboženstvie krmí, myslí k Bohu povzdvihuje, naději veličí³ a milost⁴ zapaluje. Nébrž věděti máme, že v nižádném umění⁵ nenie naučenie, jenž by člověka spieše⁶ připravilo k pravé ostraze, k spravedlivosti, k bázní Boží a k svatosti než své biedy znánie⁷, věčného zatracenie pamět⁸ a hrozné smrti. Neb člověk bude jako nečlověk, když lká v nemoci, v níž neduh roste a hřešný se strachuje, tělo se třese, smysl neb čich hyne, mozk schne, tvář bledne, čelo prahne, oko bliká a teče⁹, ucho hlušie¹⁰, nos prahne¹¹, jazyk v hrdlo se táhne, usta mlknú, žíly vadnú¹² a kosti svadnú¹³. Tehdy krása těleštná bude smradem, libé tělo bude mrzké¹⁴ a utěšenie¹⁵ velmě¹⁶ hrozné neb ohavné. Aj, dost hrozné, najmilejší, jest toto divadlo¹⁷, ale jest velmě nám užitečné zrcadlo. Neb nižádné lékařstvie, nižádné člověka učenie tak nepudí¹⁸ od nás pýchy, ani tak přemáhá zlosti, aniž tak hasí chlipnosti, aniž tak tlačí¹⁹ světské marnosti, jakož tohoto zrcadla ohlédanie²⁰. Neb by²¹ je měl člověk, jakož Bóh velmě radí, před sebú, i zdalíf by pýchal²² neb smilnil; zdalíf

¹ z přátel ... z tovarišův = z příbuzných ... z přátel ² kropáč = kropenka ³ veličí = činí větší ⁴ milost = láska ⁵ v nižádném umění = v žádném souboru vědění ⁶ spieše = snáze ⁷ své biedy znánie = poznání své ubohosti ⁸ pamět = připomínka ⁹ oko bliká a teče = oko slábně a slzí ¹⁰ hlušie = hluchne ¹¹ prahne = svařštuje se ¹² vadnú = usychají ¹³ svadnú = chřadnou ¹⁴ mrzké = šeredné ¹⁵ utěšenie = potěšení ¹⁶ velmě = velmi ¹⁷ divadlo = podívaná ¹⁸ nepudí = neodhání ¹⁹ tlačí = potlačuje ²⁰ tohoto zrcadla ohlédanie = pohlížení do tohoto zrcadla ²¹ Neb by = protože kdyby ²² by pýchal = byl by pyšný

by jiné tupil, vida, že snad zajtra bude tak biedný s biednými, nemocný s nemocnými, ohavený s ohavnými a mrtvý s mrtvými? A Bóh daj, by nebyl zatracený s zatracenými! Protož die Pán:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

5 Ó, hý, i co jest lidem mrzutějšího nežli člověk mrtvý? Viz: Hnoji, lajnu i jiným věcem dlúhé v domu dadie¹ přebývanie, a člověku prvé² milému nedadie do třetieho dne odpočinutie, neb více smrdí než hnój neb lajno. A čím rozkošnějie jest krmeno, tiem bude více smrděti, aby tiem spieše bylo vyvrženo, 10 v zemi skryto a červóm na pokrm dáno. Protož má se styděti člověk pyšným býti, má se varovati lakoty³ a všie nehody⁴, jenž by mohla ho na duši poškvriti. Neb proto die Bóh:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

By smyslili chytří světa lakomí. By rozuměli prelátové a kně- 15 žie tuční, by rozuměli všichni smilní a pamatovali, že se na ně to dobřě slovo chýlí⁵. Neb před tiem slovem die⁶ Pán Bóh: „Zhruběl jest zmilelý⁷ a odvrátil se; zhruběl jest a ztučněl a rozšířil se a opustil jest Boha, stvořitele svého, a odšel jest od Boha, spasitele svého.“ Važme, kto sú najvíce zhruběli, ztučněli a se 20 rozpásli⁸, a nenaleznem více rozpasených, ztučnělých v rozkoši nežli duchovních, nazvaných dóstojných, jenž jsú opustili Krista, stvořitele a spasitele svého, neb sú se odvrátili od něho obyčejí svými⁹. Neb Kristus, strastný, pracovitý v slovu otce svého, pokorný, tichý, nesmilný¹⁰, chudý, lačný¹¹ i žiezni- 25 vý. A tito zpět¹² nic netrpíe, jediné¹³ když je břicho bolí z obzerstvie a z opilstvie, práci velikú nesú¹⁴, když je na koně sázejí a na ložě vnosie¹⁵. V nich chudoba jest ohavnost, pýcha velebnost a smilstvie slove přirozenie¹⁶. Protož, jakož ihned po tom Pán

¹ dadie = daji ² prvé = kdysi ³ lakoty = obzerství, přílišná chtivost jídla a pití (jeden ze smrtelných hříchů) ⁴ má se varovati ... a všie nehody = má se vyhýbat ... veškeré nepravosti ⁵ se na ně to dobřě slovo chýlí = se na ně ten výrok dobře hodí ⁶ die = říká ⁷ zmilelý = milovaný, milý ⁸ se rozpásli = vykrmili se ⁹ obyčejí svými = svým životním stylem, mravy ¹⁰ nesmilný = cudný, čistý ¹¹ lačný = hladový ¹² zpět = naopak ¹³ jediné = leda ¹⁴ práci velikú nesú = námahu podstupují ¹⁵ vnosie = přinášejí ¹⁶ slove přirozenie = se (u nich) nazývá přirozenost

Bóh die, že „jsú tací pokolenie zlé a nevěrní synové“. A po tom die všem takým, jenž sú Boha svého opustili: „Lid neb pohanstvo bez rady jest a bez opatrnosti.“

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednějšie věci patřili!“

By smyslili, by rozuměli — tehdy by marnost opustili; by na poslednie věci patřili — i tehdy by shledali, že musejí svému Bohu přede vším světem z každého skutka, z každého pomyslenie i z slova prázdneho počet vydati. By smyslili a rozuměli — tehdy by, nechajíc pýchy, smilstvie a marnosti, táhli by pokorú, nesmilství a jinými ctnostmi k života svatosti, hnuli by se z ďáblvy školy a přestúpili by do Kristovy. Přijeli by tu radu, že by smyslili a rozuměli a na najposlednějšie věci patřili.

Slyšeli by, co Bóh die, že všem die: „Chopte se utrpenie, ať se někdy nerozhněvá Bóh, abyste nezahynuli s cesty spravdné.“ Ó, běda, kteří se nechopie zde utrpenie, jakož Bóh velí, neb jinde die Pán Bóh: „Každá duš, kteráž nebude trpěti tento den, zahyne z lidu mého.“ Važmy slova ta, že die Buoh: „Každá duš zahyne, kteráž nebude trpěti“ — tověz¹ nravného tresktanie², za hřiechy pokanie žalostí a dosti učiněním³. A die Bóh „tento den“ — tověz v tento milostivý čas až do smrti. Neb ktož před smrtí nepřijme plného za hřiechy pokanie neb dosti učiněnie, po smrti nenalezne miesta odpuštěnie.

Ó, by smyslili a rozuměli, ktož sú hřešili, aby se právě káli, dosti za hřiechy učinili a v odpustky trhovské nedoufali! By smyslili, že jakož kto zaslúží, takež⁴ jemu Bóh odplatí. By rozuměli, že milosti neb hřiechov odpuštěnie nemají za penieze prodávati aniž mohú⁵, než že lidi klamají, když na peněžích milost řečí svú vydávají. Ó, by na konec hleděli, kterak na smrti nepomohú papežovi listové⁶, nepředejdú-li⁷ dobří skutkové. A to znamenajíc, najmilejší, smyslme⁸, kací⁹ sme byli, pomněme¹⁰, kací sme, vizme, kací budeme. Prohlédněme, neb die Pán:

1 tověz = totiž 2 nravného tresktanie = *potrestání mravů* 3 dosti učiněním = *nápravou* 4 takež = *tak* 5 aniž mohú = *ani nemohou* 6 papežovi listové = *odpustky vydané papežem* 7 nepředejdú-li = *nepředcházejí-li* 8 smyslme = *uvažme* 9 kací = *jací* 10 pomněme = *pamatujme*

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili.“

By smyslili, že nemůž kto jíti z radosti světa bez utrpenie v radost ihned nebeského královstvie. By rozuměli, že musil jest Kristus trpěti a tak v svú oslavu vjíti a že údové jeho¹ musejí take² trpěti a svúj kříž nésti. By patřili, že Bóh spravedlivý nižádného³ hříecha nenechá bez pomsty. Ó, by smyslili a rozuměli a patřili k onomu dni, o němž die prorok: „Den ten, den hněvu, den truchlosti a biedy, den veliký a hořký velmě⁴.“ Ó, by smyslili, rozuměli a patřili na svúj den, když duše bude mieti z těla vystúpiti, oko-
10 lo niež ďábli jako lvové budú střěpiti⁵ a hříěšnú duši jako chtiec pohltiti. Tu hróza obklíčí duši převeliká pro ďábly, pro temnosti, pro oheň věčný, pro bolesti, pro rozlúčenie od těla, v němž jest měla utěšenie, pro zbavenie věčné radosti a pro věčné a nesmier-
né tesklivosti. Ó, by smyslili a rozuměli a na ty věci patřili!

15 Co zlému prospěje v tu dobu uměnie?⁶ Co světa povýšenie?⁷ Co papežské, ciesařské neb jiné dóstojenstvie?⁸ Co které zbo-
žie, co urozenie, krása neb lepota⁹ a co smilstvie neb lakota¹⁰? I zdali moci budú duši zlú zlata neb stříebra která vykúpiti čili jejie vůli která věc nasytiti¹¹? I zdali tělo bude moci smilniti neb
20 která rozkoš mieti? Jistě nic! Avšak lidé oslepení nesmyslé¹², nerozumějí a na to nepatřie¹³. Protož napomíná je Bóh a řka:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

I zdaliť tu radu Boží plnie, jenž sú v libosti světa¹⁴ pohrie-
ženi, jimž se nechce umřieti, jimž se více líbí smilstvie než duše
25 zdravie, jimž více se líbí zbožie¹⁵ než čistě svědomie, jenž se více táhnú k obrokóm¹⁶ než do nebes k prorokóm? Zemští jsú, zemské věci čenichají. Svině jsú, lajna přemietají, hlavy po-
vzdvihnúti k nebeským věcem nemohú.

¹ údové jeho = věřící ² take = právě tak ³ nižádného = žádného ⁴ velmě = velmi ⁵ střěpiti = civět ⁶ Co zlému prospěje v tu dobu uměnie? = Jak v onu dobu prospěje (někomu) hříšnému znalost? ⁷ světa povýšenie = nadřazení svět-
ského života ⁸ dóstojenstvie = hodnost ⁹ lepota = půvab ¹⁰ lakota = obžer-
ství ¹¹ jejie vůli která věc nasytiti = některá věc splnit (uspokojit) její (tj. hříš-
né duše) vůli ¹² lidé oslepení nesmyslé = zaslepení lidé nechápou ¹³ na to
nepatřie = nestarají se o to ¹⁴ v libosti světa = v lásce ke světu ¹⁵ zbožie =
majetek ¹⁶ k obrokóm = k přijímám z vykonávaného úřadu

„Ó, by mysľlilil a rozuměli a na najposlednějšie věci patřilil!“

By mysľlilil, odkud jsů přilšlil! By rozuměli, kde jsů, a by patřilil, kam to jdů! A kterů čěstů! Že těch věcí nepatřilil! Protož pýcha jich pozdvihuje nad jiné, hněv jich popůzie na jiné, trápi zăvist, pálil smilstvie, vieže¹ lakomstvie, nestateční² lenost, lakota hovadil³ a zlost všelikă klătil⁴. Protož jako blăzni jsůc učiněni, jsů v zlosti zatvrzení, Boha netbajil, bližních nemilují, sobě najviece škodie a ďăblu najviece slůžie, zavrhlil sů řeč Božil, rady sů jeho nepřijelil! Protož die⁵ Bóh, že jsů lid bez rady a bez opatrnostil⁶.

„Ó, by mysľlilil a rozuměli a na najposlednějšie věci patřilil!“

Ó, by mysľlilil, rozuměli a patřilil, že ďăbel chytrý o Krista sě pokusil, aby v hřiech uvedl, a svatého Martina na smrti, aby, ho sveda, duši v zatracenie uvedl. Ó, by patřilil, proč volă Syn Božil hlasem velikým na křilži: „Otče, v ruce tvoji porůčiem duši svů.“

Nadarmo ten křilči, jehož sě dušě ďăbla nebožil, jenž jest peklo pobojovala⁷ a svě vyvedla. Ale volă, dăvaje nám naučenje, že těžké bude duši našil vystůpenie⁸, abychom sobě nedoufali, kterakkolivěk bychom byli dobřil, ale abychom mysľlilil a rozuměli, proč Syn Božil volă na křilži, řka: „Otče, v ruce tvě — to jest v moc tvů — porůčiem duch mój.“ Ó, bychom na poslední svů hodinu patřilil! Nebăl sě Kristus duše ztratiti a volal; ukăzal, že ktož jako milý syn otci Bohu duše, mra⁹, neporučil, že, maje hřiech smrtdelný, z moci Božilie vypadne. Băl sě toho prorok. Protož modlil sě, řka: „Uslyš modlitbu mů, když prosim, od bázni nepřiliele vysvobod' duši mů.“ Á, prosil zbavenie bázni, nepřiliele hrozného. Ó, by lidě blăznlivil mysľlilil a rozuměli¹⁰, kterak hrózu a bázen¹¹ má každă dušě zlă od ďăbla veliků, kterak má tesknost přětěžků, jistě by ne tak všetečně¹² hřěšilil, zde

¹ vieže = spoutăvă ² nestateční = oslabuje, činil nemohoucim ³ lakota hovadil = obžerstvil činil zhovadilým (zvirěckým) ⁴ zlost všelikă klătil = všelijaký hřich (jimi) zmítă ⁵ die = řikă ⁶ opatrnostil = rozumnostil ⁷ pobojovala = přemohla ⁸ vystůpenie = odchăzení ⁹ mra = při smrti ¹⁰ by lidě blăznlivil mysľlilil a rozuměli = kdyby nemoudřil lidě uvăžilil a pochopilil ¹¹ bázen = strach ¹² všetečně = nerozvăzně, drze

by se Boha jako synové báli, hriechóm by se statečně bránili, rady by otce svého poslúchali, jenž die:

„Ó, by smyslili a rozuméli a na najposlednějšie věci patřili!“

Ale že na poslednie věci nepatrie, protož se jiným posmie-
5 vají a radu Boží zamietajú¹. Ale zda jim to tak pomine²? Jistě
nic. Neb die Pán Bóh takým: „Já vašemu zhynutí budu se smie-
ti a budu se posmievaťi, když vám to, čehož ste se báli, přijde,
a když ohromí vás brzká truchlost³.“

Ó, slyš každý hřišný zde na světě ten súd Boží hrozný! Jis-
10 tě, by jemu právě⁴ rozuměl, nemále by se ho lekl, co die Bóh:
„Já vašemu zahynutí — to jest zatracení — budu se smieti —
to jest vás položím hodny smiechu. A když vás ohromí brzká
truchlost — to jest brzká psota věčná, budu se vám posmie-
vaťi — to jest hodny věčného posmievanie ukáži.“ Ó, Bóh daj
15 tomu rozuměl a k tomu patřil hřišný, jenž hřiechów svých ne-
patří, myšlení, řeči a skutków nezřiedi⁵; jenž jest hotov k zlosti
a nebrzek⁶ k ctnosti, hotovějí⁷ k stolu nežli k modlení Bohu;
jenž jest silen k pití, a mdel k náboženství⁸; jenž jest bdící k bás-
niem⁹, a spánliv¹⁰ k Božiemu slovu; jenž jest hotov¹¹ k mluve-
20 ní, ale zpozdilý k Božiemu chválení, hotov k hněvu a k utrhá-
ní¹², a nehotov k modlení; závisti milovník, chudých protivník,
jenž drástu¹³ neb mrvu¹⁴ v ciziem oku znamená¹⁵, a v svém
nevidí břevna; jichž činy tupí, a své velebí; jiné jenž treskce¹⁶,
a sebe nepolepší; jenž jiné hyzdí, a se schválí¹⁷; zlost nalézá,
25 a ctnost tupí.

A buď kterýmkolivěk jiným hřiechem obklíčen, věrně¹⁸, ktož
se těch i jiných hřiechów nevaruje¹⁹, ten právě²⁰ nemyslí, ani

¹ zamietajú = *odvrhují, odmítají* ² pomine = *projde* ³ brzká truchlost = *náhly žal* ⁴ právě = *správně, náležitě* ⁵ nezřiedi = *nevede do pořádku* ⁶ nebrzek = *ne hned ochotný* ⁷ hotovějí = *ochotněji* ⁸ mdel k náboženství = *mdlý, slabý ve zbožnosti* ⁹ bdící k básniem = *bdící (tj. pozorný) ke smyšleným příběhům* ¹⁰ spánliv = *ospalý (tj. nepozorný)* ¹¹ hotov = *připravený* ¹² k utrháni = *hanobení* ¹³ drástu = *třísku* ¹⁴ mrvu = *třísku* ¹⁵ znamená = *zpozoruje* ¹⁶ treskce = *kárá* ¹⁷ se schválí = *sebe pochválí* ¹⁸ věrně = *vskutku, opravdu* ¹⁹ se těch i jiných hřiechów nevaruje = *kdo se těm i jiným hřičům nevyhýbá* ²⁰ právě = *správně, náležitě*

rozumie, ani na poslednie věci patří. A zdá-li se komu, že taký nenie blázen, slyš Ducha svatého, jenž die¹: „Bláznov nekonečný jest počet.“ Neb kto z nás zde v světě móż počísti² bez Božieho vzjevení, co jest³ smilníkův, lakomcův, opilcův i jiných hříšníkův? A ty všechny Písmo nazývá blázny. Neb co móż 5 býti bláznivější než zabiti se samému⁴, oheň sobě strojiti, aby v něm hořel, všecko, co máš, darmo dáti, otcě a matku haněti a od dědictvie se pryč lúčiti⁵?

To vše činí, ktož smrtedlně hřeší, neb sám se nejprvé na duši zabíjíe, jehož by nižádný⁶ nemohl tak zabiti; oheň sobě věčný svým hříchem sobí⁷; vše, co má, darmo neb za nic dává — to jest za hříech — i sám se vešken⁸ tak prodá, jakož die Písmo: „Darmo ste prodáni a bez stříbra budete vykúpeni.“ Veliké bláznovství dáti věčnú radost za velmi krátké utěšení a protiviti se svému Otci nebeskému a haněti ho. Ale blázen taký tomu 15 nerozumie, jakož die prorok: „Muž nemúdrý nepozná a blázen nesrozumie.“ Protož, jakož die prorok, že „spolu nemúdrý a blázen zahyneta⁹“. Kterak to rozdělíme?¹⁰ Takto: Nemúdrý jest ten, kterýž neznamená, že jest v cizí vlasti cestným¹¹, od radosti své vlasti jsa odlúčen. Ale blázen jest ten, kterýž, ač rozumem to zná, avšak dobrými činy z biedy sebe vysvoboditi ne- 20 tábá. Opět¹² takto: Nemúdrý jest ten, jenž nevěří, by byly zlým věčné muky a dobrým věčné radosti připraveny. Ale blázen jest ten, kterýž, ač věří to, alevšak nechce býti dobře živ, aby muk věčných byl zbaven a radostí věčných aby doséhl¹³. Protož spravedlivým Božím súdem spolu nemúdrý a blázen zatracena budeta¹⁴. A to by se nestalo, kdyby smyslili a rozuměli a na nejposlednější věci patřili.

Á, najmilejší, již ste slyšeli v tom zrcadlku hříechův, co máme smysliti a rozuměti a nač patřiti. Protož pilni budme, 30

1 die = říká 2 móż počísti = může napočítat 3 co jest = kolik je 4 zabiti se samému = zabít sama sebe 5 se ... lúčiti = se ... odvracet, zřikat 6 nižádný = žádný 7 sobě ... sobí = sobě ... opatřuje 8 vešken = celý 9 zahyneta = zahynou 10 Kterak to rozdělíme? = Jak to (tj. počínání nemoudrého a blázna) oddělíme (tj. rozpoznáme)? 11 jest v cizí vlasti cestným = putuje cizí zemí. 12 Opět = podobně 13 doséhl = dosáhl 14 budeta = (oba) budou

abychom to v srdečné paměti položili¹, neb tak se hřiechów ostřěžem², ďábla, svět a tělo přemóžem, zatracenie věčného znikneme³ a v radost věčnú pójdeme s pomocí Trojice svaté skrze Pána našeho Jezukrista. Amen.

¹ v srdečné paměti položili = *co nehlouběji a nejusilovněji si zapamatovali*

² tak se hřiechów ostřěžem = *tak se vyvarujeme hříchů*

³ zatracenie věčného znikneme = *unikneme věčnému zavržení*